

XUQUUQDAADA IYO WAAJIBAADKAAGA SOO-DHAWEYNTA

Macluumaadkan adiga ayaa laguugu talagalay haddii:

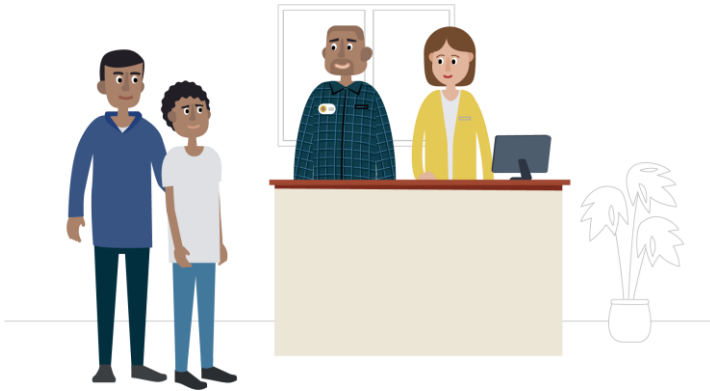
- ✔ aad kayar tahay da'da 18 sano jir
- ✔ aad la imaatay mid ama labadaada waalidba
- ✔ adiga iyo qoyskaaga ayaa u sheegay masuuliyiinta inaad idinku rabtaan magan-galyo (sidoo kalena loo yaqaan magangalyada caalamiga ah) ee Finland gudaheeda.

Adiga iyo qoyskaaguba aad ku badqabtaan wadankan.

Yurub gudaheeda, qof kasta oo ka yar 18 sano waxaa loo tixgeliyaa inuu yahay carruur, wuxuuna xaq u leeyahay in la siiyo **taageero gaar ah**.

➤ YAA KU CAAWIN KARA?

Inta lagu jiro joogitaankaaga dalka, xirfladlayaal badan ayaa caawin kara adiga iyo qoyskaaga, tusaale ahaan **turjumaan** ayaa idin ka caawin kara inaad ku hadashaan luuqada aad fahmaystaan. Doorkoodu waxa weeye iney si sax u turjumaan waxa aad adiga ama dadka kale dhahdaan.

➤ MAXAAD ADIGA IYO QOYSKAAGU HELI DOONTAAN?

Adiga iyo qoyskaagu waxaad heli doontaan noocyo kala duwan oo taageero iyo adeegyo ah intaad sugaysaan inta maamulku baadhayo codsigiinna magangelyo. Tan waxa la dhahaa **soo dhawayn**.

Ka ilmo ahaan iyo magangalyo doon ahaanba waxaad leedahay xuquuqo laakiin sidoo kale waxa jira waajibaad ku saaran oo ay tahay inaad ixtiraamto. Kuwan waxa lagu sharaxay buug-yarahan.

Haddii aanad fahmayn qaybaha buug-yarahan ama haddii aad qabto wax su'aalo ah, weydii shaqaalaha iyo waalidkaaga.

Waxaad heli doontaan macluumaad dheeraad ah maalmaha soo socda.

Iyadoo la eegayo xaaladiina, adiga iyo qoyskaagu waxaad heli doontaan:

- goob aad seexataan

- cunto

- agabka nadaafadda gaarka ah

- dhar

- lacag aad u isticmaasaan kharashaadka maalinlaha ah.

XUQUUQDA DARYEEL CAAFIMAAD

Maamulku waxay hubin doonaan inaad heshay daryeelka caafimaad ee aad u baahan tahay.

Shaqaaluhu waxay kuu sheegi doonaan adiga iyo qoyskaaga haddii ay dhacdo inaad aaddo baaris caafimaad oo uu sameeyo dhakhtar ama kalkaaliye.

WARGALI SHAQAALHAAGA HADDII:

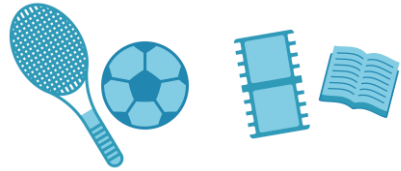
- aad xanuusanaysantahay, dhaawacmatay ama aad u baahan tahay gargaar caafimaad oo degdega ah
- aad tahay naafo
- lagugu xad-gudbay
- aad dareentay ama aad ka cabsanaysid qof
- aad uur leedahay ama aad u malaynayso inaad uur leedahay
- adiga ama qoyskaaga ayaa u baahan caawimo sababo kale dartood.

Haddii aad marar badan dareento murugo, cadho, cabsi, walaac, ama ay kugu adkaato hurdadu, waxaad la hadli kartaa **shaqaalaha ama kalkaaliyaha caafimaadka**.

Waad aamini kartaa kalkaaliyaha, dhakhtarka, saykolojiistaha iyo shaqaalaha.

XUQUUQDA WAXBARASHO

Ka ilmo ahaan waxaad xaq u leedahay waxbarasho iyo inaad wax dhigato. Shaqaaluhu waxay ku sheegi doonaan hawlaha waxbarasho iyo madadaalo si ay kaaga caawiyaan inaad barato, horumariso naftaada, isla markaana saaxiibo cusub sameysato.

XUQUUQDA SHAQO

Iyadoo ku xidhan da'daada iyo xaaladdaada, waxaa laga yaabaa in lagu oggolaado inaad shaqeyso, haddii aad rabto. Shaqaalaha ayaa kusiin doona macluumaad dheeraad ah.

HALKEE AYAAD ADIGA IYO QOYSKAAGUBA JOOGI DOONTAAN?

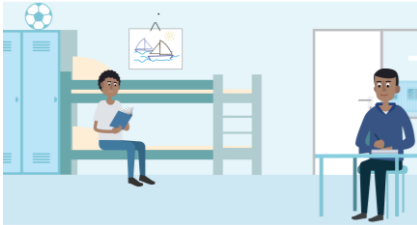
Meesha aad ku degi doontaan inta maamulu baadhayaa codsigiinna magangelyo waxay ku xidhan tahay xaaladdiina.

Hay'adaha dowladda iyo shaqaalaha ayaa idin soo ogeysiin doona halka aad joogi doontaan. **Waxaad taagerada iyo adeegyada ku helayaan oo kaliya goobta ay go'aamiyeen maamulku.**

Marar aad u yar, waxaa dhici karta in qoysaska lagu dejiyo xarun aysan si xor ah uga bixi karin ama ugu laaban karin sida ay doonaan. Haddii aad ku sugan tihiin xaaladdan, lataliye sharci iyo shaqaaluhu way idin caawin doonaan.
 Lataliye sharci waa qof yaqaan shuruucda dalkaas, kaasoo daraasayn kara xaaladdiinna oo idin caawin kara.

Meel kasta oo aad joogtiin tihiin, waxaad xaq u leedihiin inaad heshaan:

- la joog qoyskaaga

- hel caawimaad si aad ula xidhiidhid xubnaha qoyskaaga oo raadi iyaga, haddii aadan garanayn meesha ay joogaan.

Waxaad xaq u leedahay inaad badqabto. Qofna looma ogola inuu:

ku cabsi galiyo

ku caayo

ku dhibaateeyo

Ha noqoto cidday doonaan, qof aad garanayso iyo mid aanad garanaynba. Haddii aad wax dhibaato ah kala kulanto waalidka ama shaqaalaha, waad hadli kartaa oo codkaaga dhiiban kartaa.

WAA MAXAY WAAJIBAADKA ADIGA IYO QOYSKAAGU LA IDINKA RABO MARKAAD HESHAAN SOO DHAWAYN?

Waa muhiim inaad sheegto runta oo aad la shaqeyso maamulka, xitaa haddii mararka qaar ay cabsi iyo dhibaato kugu noqoto inaad sheekadaada sheegto. Shaqaaluhu way ku caawin karaan haddii ay ogyihiin xaaladaada.

Hoos waxa ah qaar kamida waajibaadka adinka iyo qoyskiinu waa inay u hogaansamaan sharciga.

Raac xeerarka goobta aad joogi doontaan.

Haka baxsan goobta ay maamulku idiin sheegeen inaad joogtaan.

Raaca shuruucda dalkan, oo shaqaaluhu idiin sharixi doonaan.

MAXAA DHACAYA HADDII ADIGA IYO QOYSKAAGU AYDIN U HOGAANSAMI WAYDAAN WAAJIBAADYADIINNA?

Haddii ay tani dhacdo, waxaad si furan ula hadli kartaan shaqaalaha oo u sharaxi kartaan xaaladiina. Maamulku waxay qiimeyn doonaan xaaladda waxayna wargelin doonaan waalidkaa haddii ay go'aansadaan inay qaadaan tallaabooyin.

Tusaale ahaan, haddii xubin qoyskaaga ah aanay la shaqeyn masuuliyiinta, **xubintaasi qoyska ah waxay heli kartaa caawimo kooban.**

Haddii xubin ka mid ah qoyskaaga uu dhaqmo si rabshad leh, **xubintaas qoyska waxaa laga yaabaa inay lumiyaan taageerada ay helayaan.** Booliska ayaa la wici karaa.

Nooca caawimada ay heli doonto wali waxay ku xidhnaan doontaa xaaladiisa iyo baahiyihiisa gaarka ah.

Adiga iyo qoyskaaga waxaad hadda ku sugan tihii Finland, kasoo ah waddan katirsan EU+. Waddamada EU+ waa:

27 Dal ee Xubnaha ka ah Midowga Yurub (EU): Austria, Belgium, Bulgaria, Croatia, Cyprus, Czechia, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, Italy, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Malta, Netherlands, Poland, Portugal, Republic of Ireland, Romania, Slovakia, Slovenia, Spain, Sweden iyo

4 waddan oo kale: Iceland, Liechtenstein, Norway iyo Switzerland.

XEERARKA KU SAABSAN CODSASHADA ILAALINTA CAALAMIGA AH IYO U SAFARKA WADDAMADA EU+

Adiga iyo qoyskaagu waa inaad joogtaan Finland, oo waa in aydaan aadin mid kamid ah waddamada EU+.

Haddii aad aaddaan meelo kale, waxaa jiri doontaa cawaaqib xun, kuwaas oo la sharixi doono mardanbe. Tusaale ahaan, waxaad ka heli doontaan taageero yar oo soo-dhawayn ah wadanka kale.

Xasuusnow, waa inaad ka diiwaangelisaan codsigiina magangelyo wadanka EU+ ee ugu horreeyay ee aad timaadeen, haddii maamulku aanu idiin sheegin wax kale.

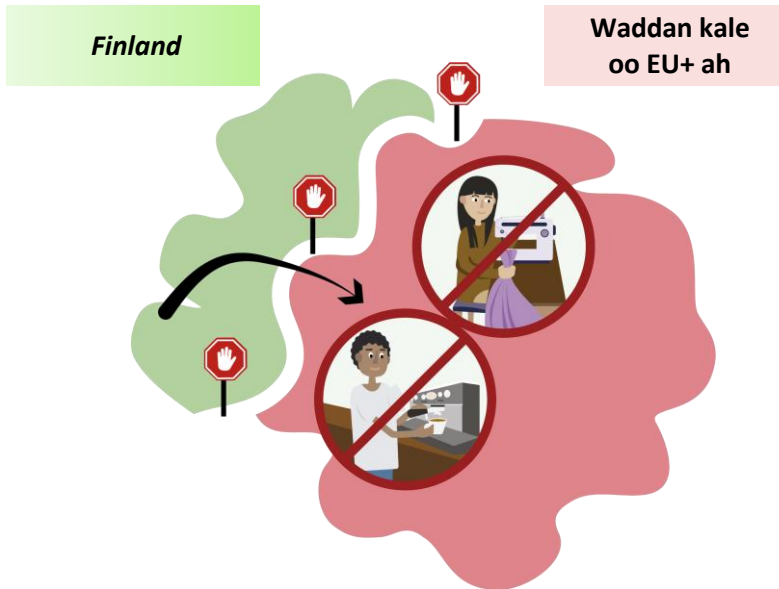
Kaliya mid kamid ah waddamadan ayaa ka masuul ah inuu baadho codsigiina magangalyo. Hay'adaha dowladda ee Finland ayaa idiin sheegi doona wadanka arrintan ka masuulka ah.

Waxaad ku baran doontaan habraacyadan buug-yarayaal gooni ah.

MAXAA DHACAYA HADDII ADIGA IYO QOYSKAAGA AAD U BAXSATAAN MID KA MID AH WADDAMADA KALE?

Finland gudaheeda:

- Habraaciina magangalyo doonka waa la joojin doonaa.

Inta aad joogtaan wadanka kale ee EU+ ah:

- Maamulku waxay go'aansan karaan inay idinku celiyaan wadanka EU+ ee aad kasoo tagteen.

Laga bilaabo marka maamulku idinku wargeliyaan go'aanka, waxaad waayi doontaan xuquuqo qaarkood, tusaale ahaan:

- ma heli doontaan noocyo kamid ah taageerada oo
- laguuma ogolaan doono inaad shaqayso.

Nooca caawimada aad heli doontaan wali waxay ku xidhnaan doontaa xaaladihiina iyo baahiyihiina gaarka ah.

YAA IDIN CAAWIN KARA ADIGA IYO QOYKAAGA HADDII AY NDAAN KU QANACSANAYN GO'AANKA AY GAREEN MAAMULKU?

Waxaad caawimo weydiisan kartaan lataliyaha sharci.

Shaqaaluhu waxay sidoo kale idiin sheegi doonaan ururada aan dawliga ahayn kuwaasoo ku siin kara macluumaad iyo caawimaad.

Waxaad la xidhiidhi kartaan Hay'adda Qaxootiga Qaramada Midoobay (UNHCR) wakhti kasta. UNHCR waxay ilaalisaa dadka lagu qasbay inay ka tagaan dalkooda.

QORAALADAYDA GAARKA AH

FAAHFAAHINTA HALKA LAGALA XIDHIIDHAYO

Haddii adiga iyo qoyskaagu aad qabtaan wax su'aala ama aad u baahan tihiin taageero inta lagu jiro joogistiina, waxaad la hadli kartaan shaqaalaha ka tirsan:

hay'adda dowliga ah ee arrinku khuseyso

Xaruntaada qaabilaadda qaxootiga

Hay'adaha kale ee arrinkaan uu khuseeyo

Hoggaanka socdaalka

PL 10, FI-00086 Maahanmuuttovirasto, sähköposti: migri@migri.fi

La talin sharci, caawimaad sharci iyo wakiil sharci

La talin sharci, caawimaad sharci iyo wakiil sharci waxaa bixiya xafiisyada caawimaadda sharciga (oikeusaputoimistot), xafiisyada qareennada (lakitoimistot) iyo qareennada ama sharci yaqaannada (juristit). Haddii aad doonayso macluumaad dheeraad ah oo ku saabsan qareennada ama dadka bixiya adeegyada sharciga ah, waxaad weydiin kartaa xaruntaada qaabilaadda qaxootiga ee aad degan tahay. Macluumaad dheeraad ah iyo xogta halka lagala xiriiirayo waxaad ka heli kartaa bogga:
Oikeuspalveluvirasto.fi/yhteystiedot

UNHCR (Hay'adda Qaramada Midoobay u qaabilsan Qaxootiga) waxaa ay ilaalisaa oo difaacdaa danaha iyo xuquuqda dadka magangelyoddoonka ah iyo qaxootiga. Xafiiska UNHCR ee gobolka kuugu dhow waa: UNHCR (Hay'adda Qaramada Midoobay u qaabilsan Qaxootiga)

Cinwaanka: Wenner-Gren Center, Sveavägen 166, 113 46 Stockholm, Sweden
limayl: swest@unhcr.org

meelaha kale ee lala xiriiri karo:

Wakiilka sinnaanta iyo caddaaladda, PL 24, FI-00023 Valtioneuvosto, iimayl: yvv@oikeus.fi, www.syrjinta.fi

Haddii aad leedahay xaalad caafimaad oo degdeg ah ama aad ku jirtid halis, waxaad wici kartaa lambarka gargaarka degdegga ah ee lacag la'aanta ama bilaashka ah ee

Buug-yarahan waxaa loogu talagalay ujeedooyin macluumaad oo keliya. Keligii ma abuuro xuquuq ama waajibaad. Hay'adda Midowga Yurub ee Magangalyada (EUAA) ayaa bixisay qaybta ugu weyn ee agabkan, waxaana EUAA ay u oggolaatay oo keliya Waddamada Xubnaha ka ah EU in ay koobiyo ama wax ka beddelaan buug-yarahan. EUAA ma qaadayo wax mas'uuliyada ama xil ku saabsan saxsanaanta, nuxurka, dhammaystirnaanta, sharcinnimada ama kalsoonida macluumaadka ku jira buug-yarahan ee ay bixiyeen Waddamada Xubnaha ka ah EU ama dhinac saddexaad oo mas'uul ah. EUAA iyo cid kasta oo ku shaqaysa magaca EUAA midna mas'uul kama aha isticmaalka laga yaabo in laga sameeyo macluumaadka ku jira buug-yarahan.